

нями. Концептуально модель виглядає таким чином: по-перше, це сама сільська книгозбірня, яка прагне стати універсальним поліфункціональним закладом культури на селі, експериментальною базою для вироблення досвіду, його узагальнення та пропозицій щодо впровадження у сільських бібліотеках України. По-друге, розподіляються матеріально-речові, організаційно-змістовні складові проекту: IREX здійснює технічне забезпечення комп'ютерами, оргтехнікою, мультимедійним обладнанням та організовує навчання бібліотекарів і користувачів роботи із сучасними інформаційними технологіями. НПБУ, крім методичного та навчального забезпечення, допомагає в безкоштовному поповненні фондів бібліотек завдяки цільовому наданню літератури зі своїх фондів – обмінного і резервного. Місцева влада забезпечує проведення ремонту приміщення книгозбірні, організацію системи безпеки, телефонний зв'язок та доступ до Інтернету. ОУНБ із залученням ЦРБ ЦБС бере участь у навчанні та надає необхідну методичну допомогу. І, безумовно, дуже важливою є участь громадськості, зокрема, своєрідного волонтерського руху, коли самі селяни допомагають, наприклад, у підтримці дієздатності технічного обладнання, проведенні рекламних акцій тощо.

Скільки таких модельних сільських бібліотек може бути в Україні? Щоб відповісти на це запитання, треба знати думку потенційних учасників проекту, тобто фахівців конкретних сільських бібліотек.

Але, незважаючи на те, реалізовуватиметься цей проект в якомусь селі чи ні, ми впевнені: кожна книгозбірня є самобутньою, йде своїм шляхом, що великою мірою визначається економічним розвитком не лише держави, а й того регіону, в якому вона розміщується. На розвиток бібліотеки суттєво впливає людський фактор – це і особистість бібліотечного працівника, і чиновника, який уособлює місцеву владу, і, звичайно ж, користувача з його потребами та запитамі. Для забезпечення конституційного права кожного жителя села на доступ до інформації нагальним є вирішення питання матеріально-технічного оснащення бібліотек та впровадження інформаційних технологій, оскільки багаторічне недофінансування цих закладів призведе в найближчому майбутньому до набагато більших збитків і негативно позначиться на соціальному житті суспільства.

СІЛЬСЬКА БІБЛІОТЕКА

**18 травня 2011 р. у Комітеті з питань культури і духовності
Верховної Ради України відбулися слухання на тему
«Розвиток сільських бібліотек як інформаційних і культурних центрів»**

РОЗВИТОК СІЛЬСЬКИХ БІБЛІОТЕК ЯК ІНФОРМАЦІЙНИХ І КУЛЬТУРНИХ ЦЕНТРІВ

(За результатами слухань у Комітеті, що відбулися 18 травня 2011 р.)

ВІДПОВІДНО до законів України «Про культуру», «Про бібліотеки і бібліотечну справу» основою державної політики в галузі бібліотечної справи є реалізація прав громадян на бібліотечне обслуговування, забезпечення загальної доступності до інформації та культурних цінностей, що збираються, зберігаються та надаються в тимчасове користування бібліотеками. Бібліотеки України, як складові культурного, інформаційного, освітнього простору, забезпечують конституційні права громадян на вільний доступ до інформації та знань, дають їм можливість долучитися до національного надбання та цінностей світової культури.

Відмінність соціально-економічних умов розвитку міста і села обумовлює відсутність рівних можливостей їх мешканців у доступі до інформаційних джерел, комп'ютерних технологій, освітянських, професійних програм, правових ресурсів тощо. Насамперед це негативно впливає на верстви населення, що потребують особливої уваги: дітей, молодь, соціально незахищені категорії, людей з фізичними вадами.

Серед усіх закладів культури бібліотека найбільш наближена до місцевої громади, є доступною та безкоштовною установою.

Централізована бібліотечна система (ЦБС) об'єднує бібліотеки за адміністративно-територіальним принципом у єдине структурно-цілісне утворення для найбільш ефективного використання бібліотечних ресурсів району або міста.

У зв'язку з оптимізацією бібліотечної системи у декотрих областях розпочався процес децентралізації ЦБС. Через децентралізацію раніше підпорядковані районним ЦБС сільські бібліотеки можуть припинити свою діяльність.

Кількість користувачів сільськими бібліотеками, незважаючи на суттєві темпи скорочення цих закладів, зменшилася лише на 2–3%, що свідчить про необхідність збереження цих бібліотек. Вони залишаються у своїй більшості єдиними культурно-інформаційними закладами у сільській місцевості.

Більшість сільських бібліотечних установ потребують капітального ремонту або розміщуються у старих аварійних приміщеннях, значна кількість приміщень не опалюється, застаріла матеріально-технічна база, постійно виникають труднощі з комплектуванням фондів для сільських бібліотек, передплатою періодичних видань.

Сільська бібліотека здатна вирішити більшість проблем. Вона є територією духовності та знань, першим помічником в освіті, професійному становленні, організації дозвілля населення, наданні унікальних можливостей широкого користування українськими та світовими інформаційними ресурсами, накопиченими бібліотеками України та інших країн. Сьогодні перспективи розвитку сільських бібліотек пов'язані з поєднанням функцій традиційної бібліотеки та сучасного інформаційного центру.

У ході реалізації державної політики у бібліотечній сфері для вирішення означених проблем необхідно розв'язати низку пріоритетних стратегічних завдань, зокрема: забезпечення стабільності джерел фінансування, удосконалення механізмів управління бібліотеками, збереження централізованої бібліотечної системи, модернізація матеріально-технічної бази бібліотек.

Зважаючи на викладене вище, Комітет ухвалив:

I. Комітету Верховної Ради України з питань культури і духовності:

Створити Громадську Раду з розвитку публічних бібліотек при Комітеті з питань культури і духовності.

Ініціювати проведення парламентських слухань у 2012 році щодо функціонування та подальшого розвитку публічних бібліотек в Україні.

Розробити та внести на розгляд Верховної Ради України проект Постанови про мораторій на закриття сільських бібліотек.

II. Рекомендувати Кабінету Міністрів України:

1. Розробити і подати на розгляд Верховної Ради України проекти законів:

– про внесення змін до Закону України «Про здійснення державних закупівель» щодо незастосування тендерних процедур до предметів закупівлі (книг, періодики та інших інформаційних носіїв) для поповнення бібліотечних фондів;

– про внесення змін до Закону України «Про бібліотеки і бібліотечну справу».

2. Розробити та забезпечити прийняття:

– Концепції розвитку сільської бібліотеки;

– Державної програми розвитку сільських бібліотек на 2012–2022 роки, забезпечивши її належним фінансуванням;

– Державної програми «Комп'ютеризація сільських бібліотек», передбачивши в подальшому її фінансування;

– Державної програми поповнення бібліотечних фондів сільських бібліотек;

– державних соціальних стандартів надання послуг населенню у сфері культури, що гарантуються державою;

– методики визначення розміру фінансового забезпечення державних соціальних стандартів надання послуг населенню у сфері культури, що гарантуються державою, в розрахунок на душу населення;

– методики визначення щорічного базового пакета книжкових та періодичних видань, постачання якого у сільську бібліотеку гарантуються державою.

3. Створити національну систему електронного інформаційно-бібліотечного ресурсу (Указ Президента України від 22.03.2000 р. «Про невідкладні заходи щодо розвитку бібліотек України»).

4. Збільшити державне замовлення у вищих за спеціальністю «бібліотекар».

5. Розглянути питання щодо повернення сільських і селищних бібліотек, які були передані на утримання сільських рад, у централізовані бібліотечні системи, а також щодо їхнього фінансування.

6. Збільшити бюджетні асигнування на утримання бібліотек, поповнення книжкових фондів, передплату періодичних видань.

7. Підвищити соціальні гарантії для бібліотечних працівників у сільській місцевості.

III. Рекомендувати Міністерству культури України:

1. Розробити концепцію розвитку сільських бібліотек як культурно-інформаційних центрів громад.

2. Розробити та затвердити типові положення:

– про Централізовану бібліотечну систему;

– про сільську бібліотеку як інформаційний та культурний центр.

3. Запровадити ефективну систему підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів.

4. Розробити нові механізми управління бібліотеками з урахуванням міжнародного досвіду та забезпечити їхню апробацію.

5. Ініціювати проведення щорічної Всеукраїнської акції «Подаруй книгу своїй бібліотеці!» (23 квітня – Всесвітній день книги та 30 вересня – Всеукраїнський день бібліотек).

6. Вжити заходів щодо наближення критеріїв оцінки управління бібліотечною справою та бібліотечного обслуговування до стандартів IFLA (The International Federation of Library Associations and Institutions).

IV. Рекомендувати Державному агентству з питань науки, інновацій та інформатизації України:

1. Передбачити підключення публічних бібліотек до єдиної інформаційної бібліотечної системи «Бібліотека – XXI».

V. Рекомендувати Раді Міністрів Автономної Республіки Крим, обласним, Київській та Севастопольській міським державним адміністраціям, органам місцевого самоврядування:

1. Прийняти регіональні програми поповнення бібліотечних фондів сільських бібліотек.

2. Забезпечити фінансування діяльності сільських бібліотек; оснащення засобами зв'язку; оновлення меблів, бібліотечного та технічного обладнання; надання необхідних комунальних послуг (опалення, електроенергія); оснащення приміщень засобами охоронно-пожежної сигналізації; проведення капітальних і поточних ремонтів.

3. Розробити та реалізувати програми доступу громадян України до світових інформаційних ресурсів за рахунок бюджетних та позабюджетних джерел.

4. Включити публічні бібліотеки в плани розвитку регіонів, врахувавши їхню модернізацію та перетворення в сучасні заклади культури та інформатизації.

5. Забезпечити постійне підвищення кваліфікації кадрів сільських бібліотек на базі регіональних вищих навчальних закладів.

6. Запровадити щорічну акцію «Подаруй книгу своїй бібліотеці!» (23 квітня – Всесвітній день книги та 30 вересня – Всеукраїнський день бібліотек).

VI. Звернутись до Рахункової палати України з проханням здійснити перевірку ефективності використання коштів на фінансування публічних бібліотек.

Голова Комітету В. ЯВОРІВСЬКИЙ